

Ekim 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Avrupa Birliği ile ilgili içtihat

Avrupa Birliği (AB) halihazırda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (Sözleşme) taraf değildir. Dolayısıyla, AB'nin eylemleri nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapılamamaktadır.

Bununla birlikte, Topluluk hukukuyla ilgili sorunlar düzenli olarak AİHM'nin ve daha önceden Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun önüne gelmektedir¹.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun tarafından tesis edilen ilkeler

İki sözleşmeye müteselsilen imza koyan bir Devletin sorumluluğu

Komisyonun 1958 yılında verdiği bir kararda "şayet bir Devlet bir antlaşmayı imzalayarak birtakım yükümlülükler üstlenirse ve sonradan bu antlaşmadaki yükümlülüklerini ifa etmesini imkansız kılan ikinci bir anlaşma imzalarsa, ilk antlaşmadaki yükümlülüklerini her türlü ihalden ötürü sorumludur" denmiştir (no. 235/56, 10 Haziran 1958 tarihli Komisyon kararı, Yıllık 2, s. 256). Söz konusu yükümlülüklerin, güvenceleri "Avrupa'nın kamu düzenini" etkileyen bir antlaşmada veya Sözleşmede yer alması durumunda bu durum hassaten geçerli idi (no. 788/69, Avusturya – İtalya davası, 11 Ocak 1961, Yıllık 4, s. 116).

Avrupa Topluluklarına karşı başvuruların kabul edilemezliği

Confédération Française Démocratique du Travail – Avrupa Toplulukları veya a) müştereken veya b) müteselsilen AT'ye Üye Devletler (başvuru no. 8030/77)

10.07.1978 (karar)

Bir Fransız sendikası, Fransız Hükümetinin kendisini Avrupa Toplulukları Konseyi tarafından Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Yüksek Mercine balı İstişare Komitesine atanmak üzere aday göstermediğinden şikayetçi idi.

¹ 1954-1999 yılları arasında Komisyon, AİHM ve Avrupa Konseyi bakanlar Komitesi ile birlikte Yüksek Sözleşmeci Tarafların Sözleşmeden doğan yükümlülüklerini uyup uymadıklarını denetlemekte idi.

Komisyon, Avrupa Topluluklarına karşı başvuruların, Sözleşmeye Taraf olmayan bir "kişiye" karşı başvurular gibi kabul edilemez ilan edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Topluluk hukukuna yürürlük kazandıran ulusal tedbirler nedeniyle Devlet aleyhine dava açma olasılığı (Devletin geniş bir takdir hakkına sahip olduğu haller

[Etienne Tête – Fransa Davası \(no. 11123/84\)](#)

09.12.1987 (karar)

Bir Fransız politikacı, ayrımcı olduğunu düşündüğü Avrupa Parlamentosuna Fransız Temsilcilerin Seçilmesi Hakkında Kanunun serbest seçim hakkını ihlal ettiğinden şikayetçi idi. Başvuran, diğer hususların yanısıra bu anlamda etkili bir başvuru yolu bulunmadığını iddia etmekteydi.

Başvuranın şikayetleri, Devletin geniş bir takdir payına sahip olduğu alanda çıkarılan bir Kanunla ilgili idi. Komisyon, Yüksek Sözleşmeciler Tarafından yetki devri yoluyla aynı zamanda normalde Sözleşme kapsamındaki güvenceleri dışarıda bırakmaları kabul edilemeyeceğinden, ilke olarak Devletin sorumluluğunun söz konusu edilebileceğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, Komisyon açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir.

Topluluk hukukuna yürürlük kazandıran ulusal tedbirler nedeniyle ilke olarak bir Devlet aleyhine açma olasılığı (Devletin takdir hakkı bulunmayan haller), ancak Avrupa Topluluklarının temel hak ve özgürlükleri Sözleşme düzeyinde güvence altına aldıkları varsayımı

[M & Co. – Federal Almanya Cumhuriyeti \(no. 13258/87\)](#)

09.01.1990 (karar)

Başvurucu şirket, Avrupa Komisyonu tarafından (bir antitröst davası) kendisine verilen para cezasının Almanya tarafından uygulanmasından ve Adalet Divanı tarafından onanmasından şikayetçi idi. Başvuran, masumiyet karinesi de dahil olmak üzere pek çok hakkının ihlal edildiğini iddia etmekteydi.

Komisyon, Topluluk hukukuna yürürlük kazandırmak için hiçbir adım atmaması nedeniyle (bu konuda takdir hakkı bulunmamaktaydı) ilke olarak Almanya'nın sorumlu tutulabileceğini kaydetmiştir. Ancak, Komisyon, Avrupa Toplulukları hukuk sisteminin temel hak ve özgürlüklere Sözleşmedekine **denk** biçimde **koruma** güvencesi sağladığından bahisle başvuruyu reddetmiştir. Komisyon ayrıca, söz konusu davada Sözleşme anlamında adil yargılanma hakkına riayet edilmiş olsun veya olmasın, bir Devleti Avrupa Adalet Divanının verdiği hükmün infazı için karar vermeden önce her bireysel davayı incelemekle sorumlu tutmanın yetki devri kavramının özüne aykırı olacağını kaydetmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tesis edilen ilkeler

Topluluk hukukuna yürürlük kazandıran ulusal tedbirler nedeniyle Devlet aleyhine dava açma olasılığı (Devletin geniş bir takdir hakkına sahip olduğu haller

[Cantoni – Fransa Davası \(no. 17862/91\)](#)

15.11.1996

Bir süpermarket yöneticisi olan Cantoni, ilaç ürünleri satmaktan dolayı hakkında açılan ceza davası sonucunda para cezasına çarptırılmıştır. Cantoni, eczane dışındaki işletmeler tarafından tıbbi maddelerin satışını yasaklayan ve neredeyse kelimesi kelimesine bir Topluluk yönergesine dayalı olan kanunun muğlak olduğundan şikayetçi idi.

AİHM'ye göre bahsedilen olgu [şikayet edilen hükmü] Sözleşmenin 7. Maddesi (kanunsuz ceza olmaz) kapsamında çıkarmamakta [idi]. Sorumlu Devlet Topluluk hukukunu uygulama konusunda geniş bir takdir hakkına sahipti ve bu nedenle Sözleşmenin ihlalinden sorumlu tutulabilir. AİHM esas bakımından 7. Maddenin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

Devletin kabul edilmesinde payının bulunduğu bir antlaşmanın sonuçlarından sorumluluğu

Matthews – Birleşik Krallık Davası (no. 24833/94)

18.02.1999 (Büyük Daire)

Cebelitarık'ta yaşamakta olan bir Birleşik Krallık vatandaşı, Birleşik Krallık'ın Avrupa Parlamentosu seçimlerini Cebelitarık'ta düzenlememiş olması nedeniyle serbest seçim hakkının ihlal edildiğini iddia etmekteydi.

AİHM, Sözleşme haklarının "güvence" altında olması kaydıyla, Sözleşmenin uluslararası örgütlere yetki devrini engellemediğini vurgulamıştır. Bu yüzden, Üye Devletlerin sorumlulukları yetki devrinden sonra da devam etmekteydi. AİHM ayrıca Avrupa Parlamentosu temsilcilerinin genel oyla seçilmelerine karar verilen hallerde Birleşik Krallık'ın ilgili hükümleri (Gibraltar'da değil) yalnızca Birleşik Krallık sınırları içerisinde uygulayacağı öngörülmüştür. Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Parlamentosunun yetkilerinin artırılmasıyla birlikte, Birleşik Krallık "yasama organının tercihine bırakılan" serbest seçim hakkının Cebelitarık'ta güvence altına alınmasını sağlayacak mevzuat değişikliğini gerçekleştirmeliydi. Birleşik Krallık Maastricht Antlaşmasına özgür iradesiyle taraf olmuştu. Dolayısıyla, Antlaşmanın diğer Taraflarıyla birlikte Sözleşmeden hasil olan sonuçlardan *ratione materiae* sorumlu idi. AİHM serbest seçim hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Topluluk hukukunda öngörülen temel hakların Sözleşme sistemindeki haklara eşdeğer biçimde korunması

"Bosphorus Airways" – İrlanda Davası (no. 45036/98)

30.06.2005 (Büyük Daire)

Başvurucu firma tarafından bir Yugoslav şirketine kiralanan uçağa, Federal Yugoslavya Cumhuriyetine uygulanacak yaptırımlara yürürlük kazandıran Topluluk Tüzüğü kapsamında İrlanda makamları tarafından el konmuştur.

AİHM, bir Devletin egemen yetkilerini uluslararası bir kuruluşa devrettiği hallerde, "Yüksek Sözleşmeciler Tarafının bu devir kapsamındaki alanlardaki sorumluluklarının varestede tutulmalarının sözleşmenin amaç ve hedefiyle uygun olmayacağını" kaydetmiştir; "Sözleşmede yer alan güvenceler iradi olarak sınırlandırılabilir veya hariç bırakılabilir, dolayısıyla Sözleşmenin amir niteliğini ortadan kaldıracaktır ve güvencelerinin uygulama ve yürürlük niteliklerini baltayabilirdi". AİHM ilk kez Topluluk hukukuna yürürlük kazandırılmasına yönelik olup Devletin takdir hakkı bulunmayan tedbirlere ilişkin bir şikayeti esastan incelemeyi kabul etmiştir. AİHM İrlanda'nın sadece Avrupa Topluluğuna üye

olmasından kaynaklanan yasal yükümlülüklerini yerine getirdiği görüşünü benimsemiştir. Bunun yanısıra ve en önemlisi, AİHM, "Topluluk hukukunda öngörülen temel hakların ... Sözleşme sistemindeki haklara "eşdeğer" biçimde **korunması**" nedeniyle söz konusu tedbirin güdülen amaçla orantılı olup olmadığının incelenmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Dolayısıyla, "Avrupa Topluluğuna üye olmasından kaynaklanan yasal yükümlülüklerini uyguladığında İrlanda'nın Sözleşmenin gerekliliklerini ihmal etmemiş olduğu varsayılmıştır".

Avrupa yakalama emri

Pietro Pianese – İtalya ve Hollanda Davası (no. 14929/08)

27.09.2011 (karar – yalnızca Fransızcadır)

Başvuran, Avrupa yakalama emri kapsamında tutulan bir İtalyan vatandaşı olup özgürlüğünden keyfi biçimde mahrum bırakıldığından ve 5. Madde (özgürlük ve güvenlik hakkı) kapsamındaki şikayetlerine ilişkin etkili bir başvuru yolu bulunmadığından şikayetçi idi.

AİHM kabul edilebilirlik kriterleri (35. Madde) ışığında başvuranın şikayetlerini geç ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

Yakın zamandaki bazı davalar

M.S.S. – Belçika ve Yunanistan Davası (no. 30696/09)

21.01.2011 (Büyük Daire)

Dava, Yunanistan üzerinden Belçika'ya gelen bir Afgan vatandaşı ile ilgili idi. Belçika, Dublin II Tüzüğü gereğince Yunanistan'dan başvuranın iltica talebini inceleme sorumluluğunu üstlenmesini talep etmiştir ("Dublin sistemi"nde amaç, Avrupa Birliğine Üye Devletlerden birinin topraklarında bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından yapılan iltica başvurusunu inceleme sorumluluğunun hangi Üye Devlete ait olduğunu tespit etmektir). Başvuran, özellikle kötü muamele ve hatta yaşam hakkının ihlali tehlikesiyle karşı karşıya olduğun iddia etmekteydi.

AİHM, Büyük Daire kararında Belçika makamlarını sığınmacıyı Yunanistan'a sınırdışı etmemeleri gerektiğini kaydederek Sözleşmenin Yunanistan ve Belçika tarafından ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Halihazırda AİHM önünde pek çok benzer dava derdesttir. Ayrıca bkz. [Bilgi Notu – "Dublin davaları"](#).

Karoussiotis – Portekiz Davası (no. 23205/08)

01.02.2011

Bu dava diğer hususların yanısıra kabul edilebilirlik ile ilgili ortaya yeni bir soru çıkarmıştır: Avrupa Komisyonunda sorumlu Devlete karşı "ihlal işlemlerinin" önceden başlatılmış olması AİHM'ye yapılan başvuruyu "daha önceden başka bir uluslararası soruşturma veya sulh usulü kapsamında yapıldığı gerekçesiyle" kabul edilemez kılmakta mı idi?" (Sözleşmenin 35. Maddesi, kabul edilebilirlik kriterleri). AİHM kararına bu soruya olumsuz yanıt vermiş ve başvurunun kabul edilebilir olduğuna hükmetmiştir (fakat esas bakımından herhangi bir ihlal kararı vermemiştir).

Ullens de Schooten and Rezabek – Belçika Davası (no. 3989/07 ve 38353/07)

20.09.2011

Dava, Belçika Yargıtay'ının ve Danıştay'ının Avrupa Birliği (AB) hukukunun yorumlanmasına dair soruları ön karar için Adalet Divanına havale etmemesi ile ilgili idi.

AİHM, bu iki mahkeme tarafından öne sürülen gerekçeler ve bir bütün olarak yürütülen adli işlemler ışığında ve başvuruların 6. Maddenin 1. fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

Derdest dava**Michaud – Fransa Davası (no. 12323/11)**

Daire 02.10.2012 tarihinde duruşma düzenleyecektir.

Başvuran Paris Barosuna bağlı bir Paris Baro Konseyine üye bir avukattır. Dava, Ulusal Baro Konseyinin 12 Temmuz 2007 tarihli kara para aklamanın önlenmesine ilişkin kuralların kabul edilmesi kararı ile ilgilidir. Bu kurallar, bu alandaki Avrupa Topluluğu yönergelerinin iç hukuka aktarılması bağlamında benimsenmiştir. Başvuran bu kararı iptal ettirmek amacıyla Danıştay'a başvurmuş, fakat bir netice elde edememiştir. Başvuran, 8. Maddeye (özel hayata saygı hakkı) istinaden avukatlara getirilen şüpheli durumları bildirme yükümlülüğü nedeniyle mesleğini disiplin yaptırımları kaygısı altında yapmak ve müvekkillerinin olası kanuna aykırı faaliyetleri bulunduğu şüphesini idari mercilere bildirmek durumunda kalacağından şikayetçi idi. Başvuran 7. Maddeye (kanunsuz ceza olmaz) atıfla, "şüpheli durumların bildirilmesi" ve "titizlik" terimlerinin muğlak olduğu ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlali anlamına geldiği kanaatindedir. Başvuran son olarak 6. Maddeye (adil yargılanma hakkı) istinaden, avukatların müvekkillerinin muhtemel kanuna aykırı faaliyetleriyle ilgili "şüpheli durumları" bildirme yükümlülüğünün müvekkillerinin kendilerini itham etmeme hakkına ve masumiyet karinesine aykırı olduğunu kaydetmektedir.

Avrupa Birliği'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Taraf Olması

Lisbon Antlaşmasında Avrupa Birliği'nin (AB) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (Sözleşme) katılımı öngörülmektedir. Sözleşmenin 14. Numaralı Protokolünde de katılım öngörülmektedir.

Avrupa Komisyonu ile Avrupa Konseyi arasında resmi katılım görüşmeleri 7 Temmuz 2010 tarihinde başlamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Jean-Paul Costa ve Avrupa Adalet Divanı Başkanı Vasillos Skouris, 27 Ocak 2011 tarihinde Avrupa Birliği'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf olmasına ilişkin bir ortak demec yayınlarak katılım müzakereleriyle ilgili kilit ve karmaşık bir sorun, yani AİHM'nin AB hukukunun bir hükmünün Sözleşmeye aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bir başvuruya Adalet Divanının önceden dahil olması sorununa açıklık getirmişlerdir.

Son gelişmeler (2011 sonu itibariyle): Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine bağlı İnsan Hakları Yönlendirme Komitesi (CDDH) katılımı ile ilgili mevzuat tasarılarını Bakanlar Komitesine havale etmiştir; müzakereler sürmektedir. Avrupa Konseyi Parlamento Meclisinin ve iki Avrupa Mahkemesinin son tasarılar üzerinde görüş bildirmelerinin ardından bu tasarıların Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Katılım anlaşması Sözleşmeye taraf bütün ülkelerin ve AB'nin onayından sonra yürürlüğe girdiğinde AB Sözleşmeye taraf olacaktır.

[AB'nin Avrupa İnsan Haklarına Katılımına ilişkin Bilgi Notu](#) için Avrupa Konseyinin internet sitesine müracaat edebilirsiniz.

Basın İrtibat:
+33 (0) 3 90 21 42 08

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)